

DOKO MAZALIĆ

MLETAČKA POVELJA IZ 1696 GODINE

Dr. Vl. Čorović, obrađujući historijat hercegovačkih manastira Tvrdoša i Duži, iskoristio je u tu svrhu i jednu mletačku povelju iz 1696 godine (Sl. 1), kojom je Republika sv. Marka potvrdila kaluđerima manastira Tvrdoša donaciju njihovih posjeda, izvršenu godinu dana ranije preko svog generalnog providura za Dalmaciju i Albaniju.¹ Čorović je tom prilikom iznio i sadržaj spomenute povelje prema originalu, ne osvrćući se inače na nju i njen srpski prijevod i prepis, koji je izdat iz mletačke kancelarije, vjerovatno u isto vrijeme, »s dopuštenjem od prevedre gospode«, kako je na tom prijevodu stavio primjedbu duždevski notar Kontarini.²

Kako se kroz pola stoljeća i više zaboravilo na spomenutu povelju, a preko teritorije na kojoj se ona nalazila prohujala su dva teška rata, zainteresovao sam se za njezinu sudbinu i prvom prilikom, evidentirajući spomenike kulture NRB i H u Sarajevu, sjetio sam se i nje i njezina srpskog prijevoda. U traganju mi je pomogao paroh trebinjski g. Vlado Derić i uskoro smo je pronašli presavijenu u ostacima parohijske arhive: srpski prijevod je nestao. Povelja se upravo srećnim slučajem spasla, vjerovatno zbog toga što onako dvostruko presavijena i umrljana nije bila nimalo privlačna za pljačku koja je u toku prošlih ratova zadesila parohisku arhivu i knjižnicu.

Kako je Čorović iznio sadržaj spomenute povelje na jeziku originala i srpski prijevod, što je sprijeda napomenuto, ja ću se ovdje zadržati uglavnom na njezinom spoljašnjem izgledu, a donijeću i prijevod na srpskohrvatskom jeziku, jer onaj prijevod, što je išao uz povelju, kako ga je izdala mletačka notarska kancelarija, dosta je smušen iako se uočava njegova glavna sadržina.³ Čini se da mletački prevodilac nije sasvim dobro poznavao ni jedan ni drugi jezik ili ga je zbušnjivao kancelariski službeni jezik originala, ponegdje i sam manjkav. Prevodilac pak želeći da

se drži doslovno originala našao se zbog toga na nekim mjestima u bezizlaznom položaju, pa je tražio izlaz slobodnim prijevodom, nastojeći da smisao onovremenog latinskog teksta nekako uskladi s prijevodom.⁴ Taj postupak je sasvim ispravan, ali nije proveden do potrebne jasnoće. I ja sam se morao držati istog postupka, ali sam nastojao da jasno rastavim uvodni dio povelje od njezinog glavnog dijela, potvrde same donacije.

Moj prijevod bi glasio:

Silvester Valerio, božjom milosti dužd mletački itd.

Plemenitom i mudrom mužu, vitezu Danijelu Delfinu,⁵ našem generalnom providuru u Dalmaciji, vjernom, ljubaznom i ljubaznosti naklonjenom. Važnim dobitkom (osvojenjem) pijace (kraja) Čitluka proširila se državna vlast također i u krajeve Trebinja i s velikim uvažanjem vašega izvještaja od prošlog 1 jula da se povratio mnogi narod (misli iz izbjeglištva) na svoja stara naselja i da se na isto mjesto, u svoj manastir vratilo 30 kaluđera, sveštenika i laika, koji su već 1693 godine izrazili svoju privrženost našoj Signoriji, ne manje pak, s pametnim razlogom (ciljem) da se održe postojani u svojoj odanosti prema imenu države (državi mletačkoj), naročito se upravila vaša krepost sa moći (snagom) datoj vam od senata, da se razdijele istim kaluđerima prema vašoj odluci od 12 oktobra 1695 u ime (države) a na temelju uobičajenih propisa, zemlje i vinogradi, koje su posjedovali u onom kraju pod Turčinom a koji su bili njihova ranija očevina: dolazimo sa senatom kako do odluke da potvrdimo isto davanje i doznaku, što je učinjeno sa istim zemljama, tako i da dobrovoljno pristanemo da oprostimo porez (tribut) za vrijeme trajanja sadašnjeg rata onima vjernicima (slugama božjim) toliko zaslužnim za osvajanje one provincije (misli na Čitluk i trebinjski kraj.). S doprinosom zakona (misli na gornju odluku) to ovim aktom državne blagodar-

¹ Čorović: Die herzegowinischen Klöster, separat iz djela Wiss. Mitt. XIII Wien 1915.

² Isti: nav. dj. str. 33.

³ Isti: nav. dje., str. 32.

⁴ Isti: nav. dj., str. 32, 33.

⁵ Ovaj Danijel Delfin ili Dolfin osvojio je od Turaka iznenada i vještim manevrom Čitluk, odnosno tvrđavu Gabelu 20. juna 1694 god.

Sl. 1 Mletačka povelja iz 1696 godine, sad u arhivu Srp. prav. parohije u Trebinju

nosti podupiremo njihove molbe gospodu bogu za veću sreću naše republike.

I gdje bi trebao (prepis) od ovoga predstojećeg, (misli na gornju odluku), da napravite prema potrebnim (postojećim) registrima.

Dato u našoj duždevskoj palači dana četvrtog avgusta, četvrtog indikta 1696.

Agostin Radaldini, sekretar

Predležee (misli na gornju odluku) nastade po molbi monsinjora, presvijetlog nadbiskupa (mitropolita) Nektarija, starješine dolje potpisanih tri-deset kaluđera od Trebinja i Hercegovine.⁶

*

Na temelju gornje odluke Mletačke Republike, koja je unesena u registar notarske kancelarije za povjerljiva akta, izdata je i naša povelja, koja predstavlja po običaju onoga vremena malo umjet-

⁶ Zagrade u tekstu su moje dopune ili objašnjenja.

ničko djelo po svojoj vanjštini, izrađeno rukom za to osposobljenog umjetnika.

Za povelju je upotrebljen jak pergamenat, veličine 52—53: 43,5—43,7 cm u sadašnjem stanju, a izgleda da je ranije bio veći i naknadno obrezan, vjerovatno od samih kaluđera, kako bi mogao stati u neki okvir, koji im je bio pri ruci. Obrezivanje je naročito upadljivo sa uspravnih strana, čime je jako oštećen slikani okvir povelje.

Tekst povelje ima ozgo i sa strana slikani okvir koji je s gornje strane sastavljen od mletačkog grba u sredini, uokvirenog u baroknu kartušu, koja je, čini se, izvedena od dviju stilizovanih morskih životinja (sepija). Sa strana te kartuše, odnosno grba, su emblemi snage, sastavljeni od izukrštanog, tada savremenog oružja. Taj slikani okvir nastavlja se i dalje duž uspravnih strana u istom motivu (ukršteno oružje), ali, kako je povelja obrezivana i time odsječen veći dio uspravnih dijelova okvira, možemo o njemu stvoriti

pravi izgled tek ako našu povelju uporedimo sa sličnom poveljom istoga dužda, koja se nalazi izložena u muzeju samostana sv. Nikole u Prčnju u Boki Kotorskoj.

Širina slikanog okvira naše povelje je gore 10 cm, a u produžetku i sa strana 8,5 cm. Grb u njemu bio je zlatan na zelenoj podlozi. Zastave u emblemima su izrađene u raznim bojama i sa zlatom takođe na zelenoj podlozi. Zlato se u toku vremena gotovo svuda istrlo a ostala zelena podloga.

Sam tekst ispisan je rukom u većim i manjim renesanskim majuskulima crne boje i zlatom na zelenoj podlozi dok je nekoliko inicijala ukrašeno grančicama s gustim lišćem. Važnije riječi bile su izvedene pozlatom na zelenoj podlozi koja je i danas vidna, dok se zlato istrlo. Tekst je možda u novije vrijeme popravljan crnom bojom ili tušem. Veličina slova u tekstu kreće se od 8—13 mm, a veličina inicijala od 1,5 cm do 5 cm.

Tekst je sa dekoracijom izveden živim bojama od kojih se ističe naročito zelena (malahit), inače je slikar upotrebio niz drugih boja kao tamno-crvenu (broć, krap), svijetlocrvenu (cinober), plavu (ultramarin), crnu, smeđu (možda sepija), svijetlosmeđu, svijetli žuti oker, tamni žuti oker, ljubičastu (mješavina plave s crvenom), zlatno-žuti oker (vjerovatno mješavina tamnog i svijetlog žutog okera).

Kao što smo sprijeda rekli, u toj skupini boja dominira zelena.

Stanje povelje nije dobro. Osim mrlja, nastalih usled atmosferskih uticaja, ona je i presavijanjem jako oštećena duž bugova, a naročito oko sredine gdje je nestalo ili oštećeno više slova. Stoga se nameće zadatak, u vezi sa zaštitom ovako ugroženog spomenika, da se pristupi što prije njegovoj konzervaciji stručnim zahvatom.

THE VENETIAN CHARTER FROM 1696

The author describes in this article the Venetian charter of doge Valery Silvester which was written in 1696 as a certificate for donated fortunes to the Monastery Tvrdos near Trebinje.

The charter was written on the parchment whose size was 52 : 43 cm. The text is written in black and golden letters on the green base; it has more decorated initials and it is framed in a painted frame of bright colours.

EINE VENEZIANISCHE URKUNDE AUS DEM JAHRE 1696.

In vorigem Artikel wird eine venezianische Urkunde des Dogen Valerio Silvestro beschrieben, die im Jahre 1696. als eine Bestätigung über die schon früher dem Kloster von Trebinje zugeteilten Güter herausgegeben wurde.

Die Urkunde ist auf Pergament in der Grösse von 52—43 cm geschrieben. Die Buchstaben wurden auf dem grünen Grund mit der schwarzen und goldenen Farbe aus geführt. Es sind auch einige bunte Initialen sowie schöne Umrahmung des Textes vorhanden.